

Centraal Planbureau

Koopkracht: een kwestie van tienden

De meting van koopkracht en inkomensongelijkheid door het CPB

Patrick Koot

12 februari 2016

Centraal Planbureau

Inhoud

- Hoe wordt koopkracht gemeten?
- Statische koopkrachtdefinitie
- Microsimulatie en steekproef
- Medianen en puntenwolken
- Nieuwe indicator:
Gini-coëfficiënt
- Beperkingen koopkrachtplaatjes

Koopkrachtontwikkeling

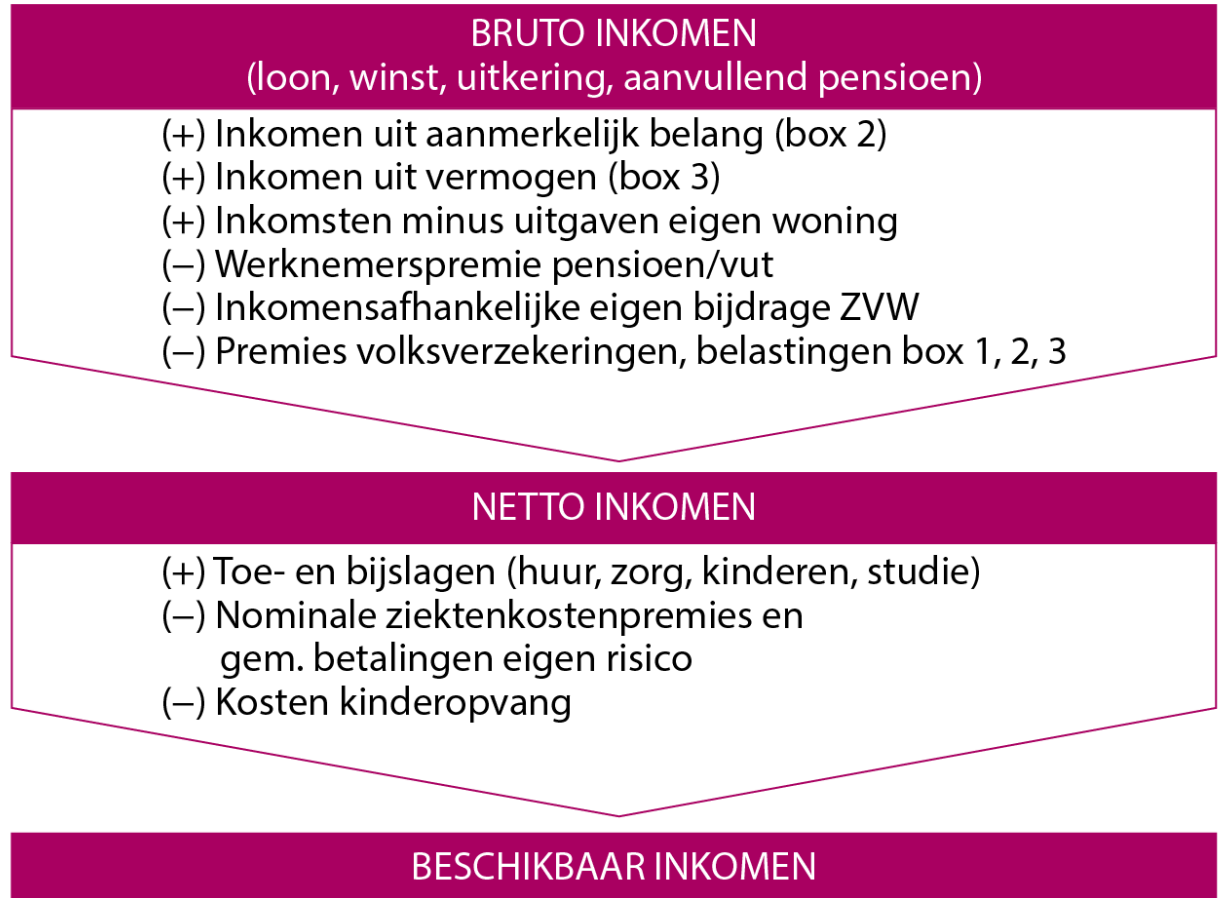
Verandering in het beschikbaar inkomen tussen jaar t en $t+1$ rekening houdend met:

- De effecten van beleid op het beschikbaar inkomen in jaar $t+1$
- Ontwikkelingen in de verschillende inkomensbestanddelen (loon-, pensioen, uitkeringen, inkomen box 2 en 3, et cetera)
- De prijsontwikkeling (inflatie)

Meten van koopkracht

Definitie beschikbaar inkomen
(vereenvoudigde weergave)

Statische koopkracht

Dat willen zeggen, er wordt geen rekening gehouden met persoonlijke overgangen, bijvoorbeeld:

- Trouwen/scheiden
- Kinderen krijgen
- (nieuw) werk aanvaarden/ werkloos raken
- Verhuizen
- Et cetera

Er treden dus tussen jaar t en $t+1$ geen mutaties op in persoonlijke omstandigheden.

Waarom statische koopkracht?

Analyse van de effecten van het inkomensbeleid

- Alternatief is *dynamische* koopkrachtdefinitie (bijv CBS)
- Dynamische koopkracht geeft een betere **representatie** van de daadwerkelijke inkomensmutatie van huishoudens
- Maar is (veel) lastiger te **voorspellen** (i.v.m. overgangen die voorspeld moeten worden)
- Persoonlijke overgangen daarnaast minder **relevant** voor de analyse van de effecten van inkomensbeleid

Hoe berekenen we koopkracht?

Steekproef: Inkomenspanelonderzoek (2010)

- Bevat +/- 100.000 'echte' huishoudens en +/- 270.000 personen
- Per record meer dan 100 (inkomens)kenmerken
- Via (her)weging representatieve steekproef

Microsimulatiemodel MIMOSI

- Model bevat de actuele stand van fiscale en sociale zekerheidsregelingen
- Op persoonsniveau wordt het bruto-netto traject doorlopen en het beschikbaar inkomen berekend

Presentatievormen koopkracht

Korte en middellange termijn koopkrachteffecten (CEP, MEV, MLT)

- Medianentabel (doorsnee)
- Puntenwolken (spreiding)
- Voorbeeldhuishoudens (herkenbaarheid)

Langetermijneffecten van beleid

- Effect op de inkomensongelijkheid, gemeten aan de hand van de Gini-coëfficiënt

Overige presentatievormen (bijv. bij specifieke vragen)

- Belastingdruk
- Marginale druk
- Armoedeval/participatiebelasting

Medianentabel (Mev 2016)

Tabel 3.8 Koopkrachtverbetering in 2015 en 2016

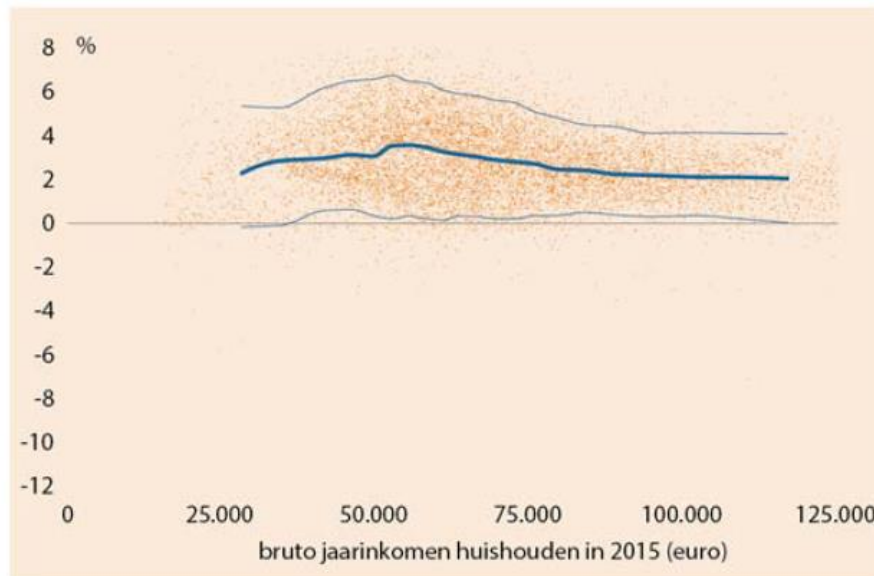
	2015 (f)	2016	
	mediaan koopkrachtmutatie in % (a)		omvang in % totaal (b)
Inkomensniveau (c)			
< 175% wml	0,4	0,7	38
175 - 350% wml	0,8	1,9	39
350-500% wml	1,4	2,1	15
> 500% wml	1,1	1,4	10
Inkomensbron (d)			
Werkenden	1,2	2,5	63
Uitkeringsgerechtigden	0,3	0,2	10
Gepensioneerden	0,0	0,2	25
Huishoudtype			
Tweeverdieners	0,9	1,9	50
Alleenstaanden	0,8	0,9	43
Alleenverdieners	0,3	0,8	8
Gezinssamenstelling (e)			
Met kinderen	1,4	2,4	25
Zonder kinderen	0,9	2,0	49
Alle huishoudens	0,7	1,4	100

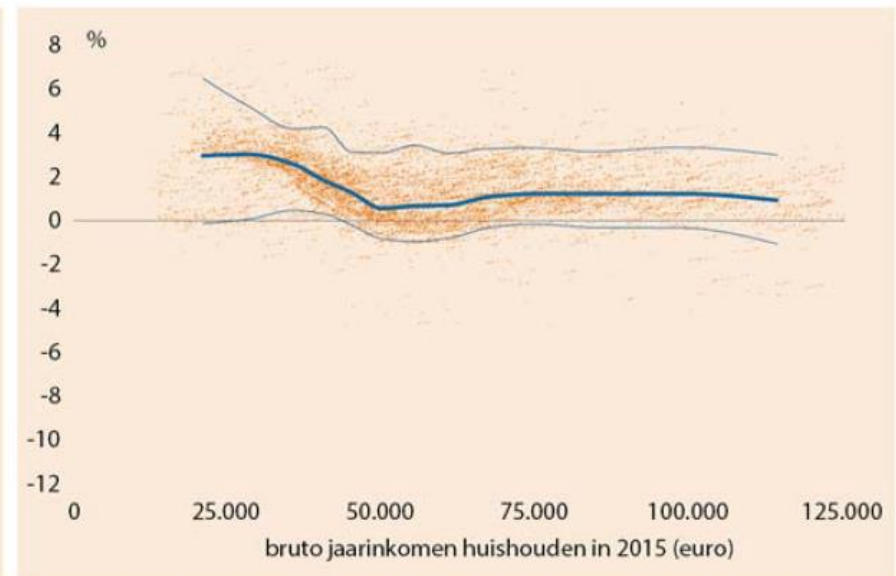
Puntenwolk (MEV 2016)

Figuur 3.7 Koopkrachtverbetering in 2016, met name bij werkenden⁵²

Werkende tweeverdiener

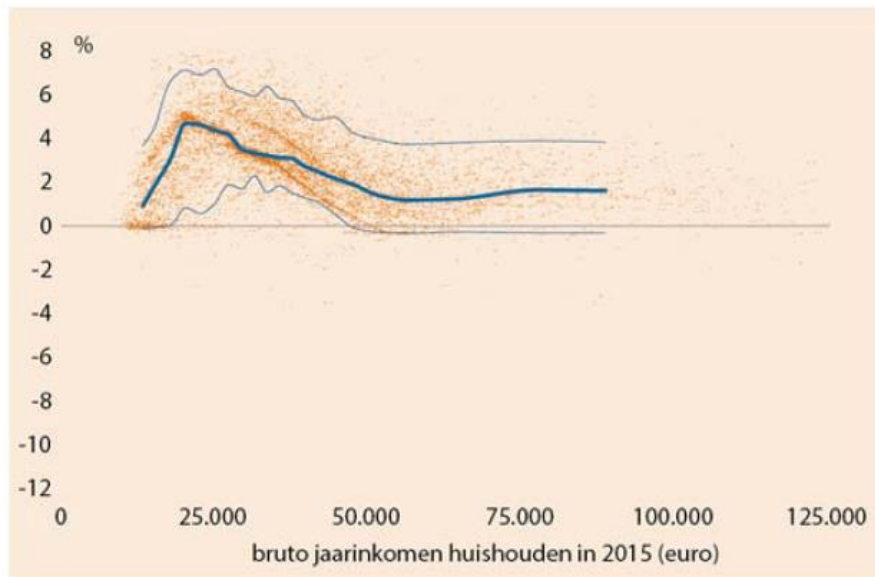
Werkende alleenverdiener

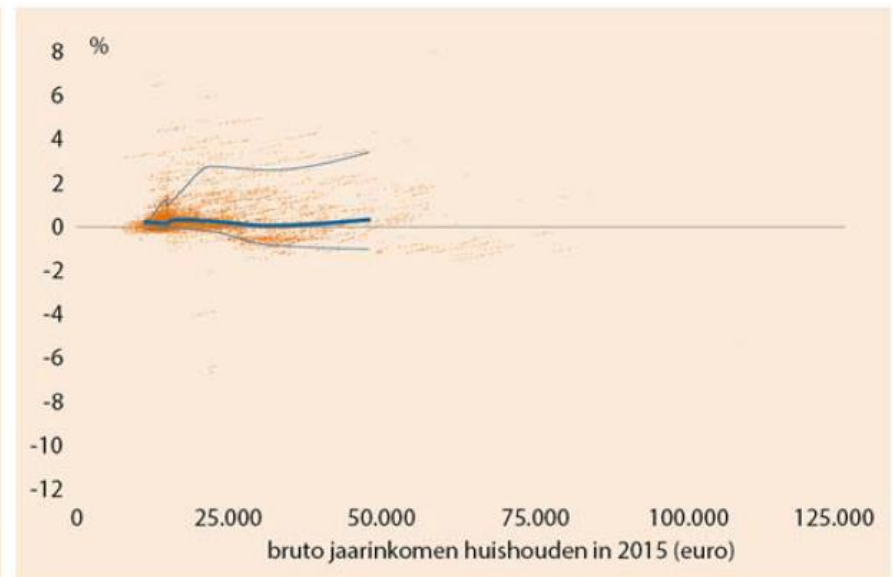

Puntenwolk (MEV 2016) (II)

Werkende alleenstaande

Uitkeringsgerechtigde alleenstaande

Voorbeeldhuishoudens (bijlage CEP, MEV)

Koopkracht standaardhuishoudens (b)

Tweeverdieners met kinderen, modaal + $\frac{1}{2}$ x modaal

Tweeverdieners met kinderen, 2x modaal + $\frac{1}{2}$ x modaal

Tweeverdieners zonder kinderen, modaal + modaal

Tweeverdieners zonder kinderen, 2x modaal + modaal

Alleenstaande, minimumloon

Alleenstaande, modaal

Alleenstaande, 2x modaal

Alleenstaande ouder, minimumloon

Alleenstaande ouder, modaal

Alleenverdiener met kinderen, modaal

Alleenverdiener met kinderen, 2x modaal

Minimumuitkeringsgerechtigden, paar met kinderen

Minimumuitkeringsgerechtigden, alleenstaande

Minimumuitkeringsgerechtigden, alleenstaande ouder

Aow alleenstaande, alleen aow

Aow alleenstaande, aow + 10.000

Aow paar, alleen aow

Aow paar, aow + 10.000

Nieuwe indicator lange termijn effecten beleid: De Gini-coëfficiënt

Indicator: mutaties van de Gini-coëfficiënt ten opzichte van de lange termijn basis

Lange termijn basis wordt bepaald door de *steady state* instituties, bijvoorbeeld:

- Overdraagbaarheid algemene heffingskorting geheel afgebouwd
- Volledige afbouw dubbele algemene heffingskorting in bijstand
- Aftrek hypotheekrente beperkt (incl. terugsluis)
- Afbouw zorgtoeslag
- Opbouw houdbaarheidsbijdrage

Ter illustratie van de Gini-coëfficiënt

Uit kansrijk arbeidsmarktbeleid (CPB, 2015)

- Verlaging tarief eerste schijf (€1,5 mld): effect op Gini -0,7%
- Verlaging tarief vierde schijf met (€1,5 mld): effect op Gini +1%
- Generieke verlaging algemene heffingskorting (€1,5 mld): effect op Gini +0,5%
- Generieke verhoging arbeidskorting (€1,5 mld): effect op Gini +0,1%
- Arbeidskorting onderkant verhogen (€1,5 mld): effect op Gini -0,3%

Tot slot: beperkingen koopkrachtonderzoek

2014: Werkgroep koopkrachtpresentatie
(CBS, Nibud, CPB, SZW, FIN, Wetenschap)

Beperkingen, onder andere

- Moeten soms met gemiddeldes rekenen, bijv. eigen betalingen ZVW, huur (via inflatie)
- Maatregelen gericht op nieuwe gevallen hebben geen effect op statische koopkracht (wel op samenstelling populatie!)
- Een beperkte groep wordt uitgesloten van de analyse (zeer lage inkomens en intramuralen)

Koopkracht: een kwestie van tienden

EINDE

Heeft u nog vragen of opmerkingen?